VOJTA NÁPRSTEK

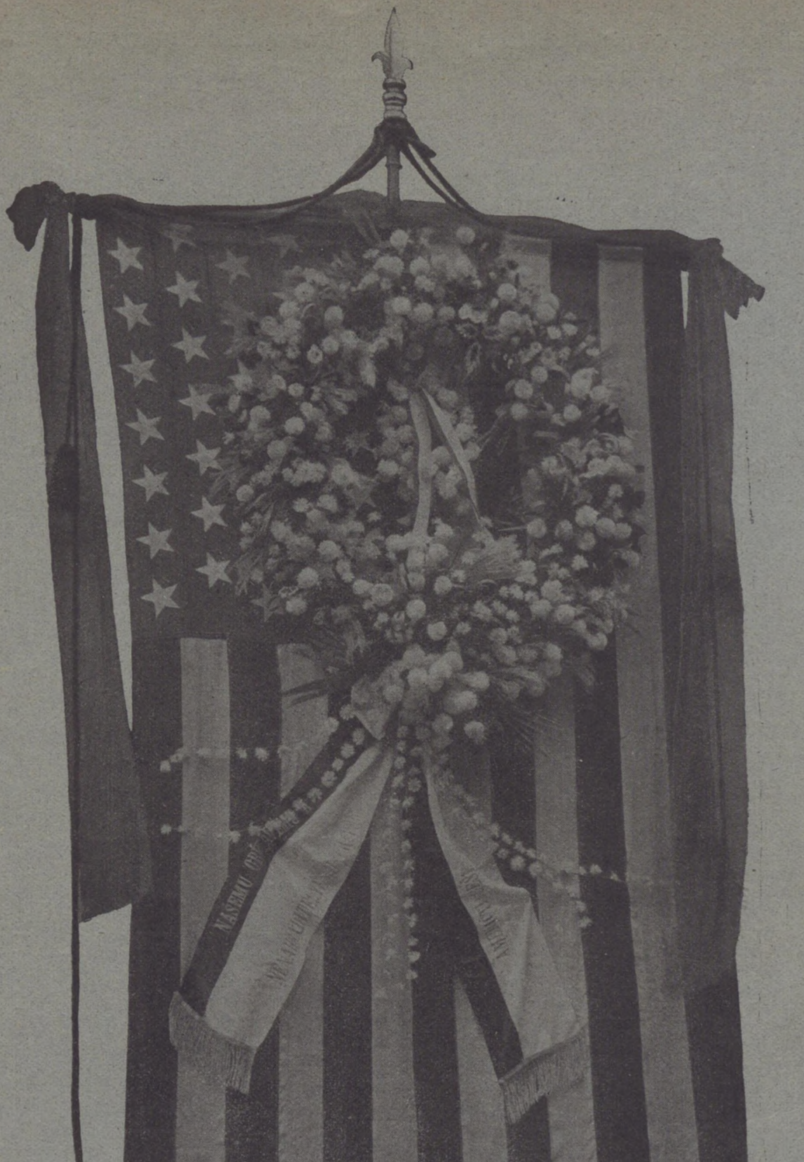
PAMĚTNÍ LÍSTEK

ČISTÝ VÝTĚŽEK VĚNOVÁN SPOLKU PRO ZBUDOVÁNÍ POMNÍKU
MISTRU JANU HUSI V PRAZE

CENA 10 KR.

V PRAZE 1894

NÁKLADEM VLASTNÍM — TISKEM F. ŠIMÁČKA



Prapor amerického konsulátu,
nesený v průvodu pohřebním.

Fotografie J. Mulače v Praze.

Vojta Náprstek



Fotografie J. Eckerta v Praze.

Vojta Náprstek

Praha ztratila jednoho z nejpopulárnějších svých rodáků, z ulic jejích odešla jedna z nejznámějších postav, národ truchlí nad jedním z nejzdárnějších svých synů.

»Vojta Náprstek umřel!« neslo se v neděli dne 2. září t. r. od úst k ústům, a účasť a pohnutí, jakéž zpráva ta vyvolávala, nebyly menší, než kdyby se byla smutná ta zvěsť týkala nejvěhlasnějšího učence, nejznamenitějšího politika, nejslavnějšího umělce našeho.

Zjev to zajisté zvláštní a pozoruhodný! Vojta Náprstek nebyl ani knězem věd, ani miláčkem Mus, ani zápasníkem v areně politické, jenž s řečniště uchvacuje plamennou výmluvností davy — odkud ta všeobecná nelíčená účasť při zprávě o jeho úmrtí, odkud ten všeobecný smutek nad jeho rakví, odkud to žehnání z tisícerých úst jeho památce? —

Odkud všeobecná láska a úcta, které požíval v životě? Odkud vzácný, neobyčejný ten zjev, že i odpůrcové jeho smýšlení jej měli rádi? Odkud ta bezpříkladná téměř u nás popularita jeho osobnosti? V čem kotvilo ono kouzlo jeho bytosti, čím zasel sémě těch nelíčených radostných sympatií k své osobě, jimž podlehl každý, kdo jen dvakráte, třikráte s ním se setkal?

— — — — — — — — — — — — — —

Nelze na otázky ty odpověděti jedním slovem, nutno nadzvednouti závoj minulosti a přihlédnouti k zmlklému a ztichlému srdci zvěčnělého.

*

Syn nezapomenutelné panímámy od Halánků, Anny Náprstkové, jež stala se zářícím vzorem dobroditelky z chudiny vyrostlé a chudině život svůj zasvětivší.

Již s jejích šedin přešla na mladou hlavu jejího syna čásť lásky nejširších vrstev Pražanův, a ona radostná důvěra, která u ní nikdy nebyla sklamána, obracela se i k Vojtovi Náprstkovi hned na počátku jeho působení.

A byla posílena důvěra ta hned prvním veřejným vystupováním mladého právníka a rozšířila se s chudiny na třídy české intelligence, probouzejíc naděje nejen v nadšenou obětavosť hmotnou, ale i v účinnou pomoc morální a ve vydatnou součinnosť na zápasištích za práva politická a prospěch národní.

Roku 1848 Vojta Náprstek činně účastnil se boje za konstituci a po říjnové revoluci odeplul do Ameriky, kdež setrval devět let. Roku 1858 vrátil se s bohatými zkušenostmi i vědomostmi do Prahy jako nadšený horlitel pro pokroková zřízení, pro svobodu a rovnocennosť žen, pro volnosť smýšlení v každém oboru a v každém čase. Pořádal veřejné přednášky a výstavy průmyslové, zřídil čítárnu, ustavil americký klub dam a položil základ k průmyslovému museu.

Toto vystupování mladého společenského reformátora s minulostí vídeňského revolucionáře a amerického dělníka, knihkupce, agenta a notáře způsobilo rozruch v zamlklé a zaleknuté tou dobou Praze a upoutalo k svobodomyslnému horliteli všeobecnou pozornosť. V zajímavém novotáři viděla šosácká společnosť výstředníka, vlastenečtí tichošlápkové amerikánského přemrštěnce, dobromyslné matrony nebezpečného apoštola hrůzostrašné emancipace.

Ale vrstvy a živly, v nichž byla opravdová snaha po pokroku a volnosti, energie a láska k práci, širší rozhled a víra ve svépomoc, spatřo-

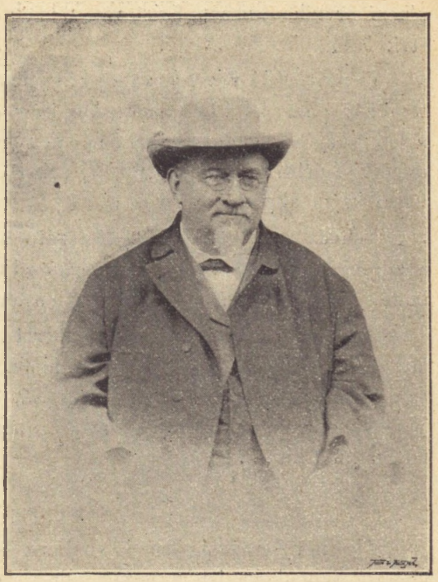


Náprstkovo České Průmyslové museum v Praze.
Dle skutečnosti nakreslil Josef Mukařovský.

valy i přes jednotlivé výstřelky dobré a zdravé jádro věci, a pravidelné dýchánky u Náprstků staly se střediskem pokrokumilovné vlastenecké intelligence pražské.

*

V dnešní mladší generaci obraz zvěčnělého Vojty Náprstka nekryje se již s obrazem novotářského propagateura, v paměti její jiný zjev k jménu jeho se pojí. Kulatá postava s širokou tváří zdravím kypící, s milým úsměvem a nevýslovně dobrým modrým okem, vzhlížejícím přátelsky a povzbudlivě z obruby jednoduchých brejlí. V zimě typická postava ta v širokém burnusovitém zimníku, s ruskou beranicí až k samému temeni staženou batolila se po ulicích pražských, anebo častěji ještě v drožce stulena jen hlavou vyhlížela z korby přívětivě kynouc na uctivé a přátelské pozdravy. V létě vždy v širokém slaměném klobouku a volném lehkém sakku, z jehož kapes vyčuhovalo plno novin a brošur, bývala nepostrádatelným zjevem o všech



VOJTA NÁPRSTEK.
Poslední fotografie Jana Mulače v Praze.



VOJTA NÁPRSTEK,
před odjezdem svým do Ameriky r. 1848.
Dle tehdejší fotografie nakreslil J. Mukařovský.

representačních národních slavnostech, na Žofíně, na výstavišti, ve Stromovce, o důležitých přednáškách a výstavách, v divadle i koncertních síních.

Tak znal mladý i starý, nepatrný i vznešený demokrata Náprstka, zakladatele průmyslového musea, otcovského přítele a příznivce amerických Čechův a všech našich cestovatelů v cizích dílech světa, štědrého hostitele od Halánků, předsedu Spolku pro postavení Husova pomníku, duchaplného a veselého společníka, upřímného rádce, něžného podporovatele vždy ochotného pomoci morálně i hmotně, vždy uchystaného potěšiti, povzbuditi, sušiti slzy, mírniti bolesť, vzbuditi naději, připraviti radosť.

Je legie těch, kdož Vojtovi Náprstkovi jsou vděčností zavázáni. Jsou mezi nimi učenci a umělci prvních jmen, i ostýchaví chudí, staré choré ženy i drobné děti.

A naproti té legii není snad nikoho, koho by byl v životě zarmoutil.

On, nevěrec, byl vznešeným příkladem

plnění prvního příkazu Kristova, základu křesťanství: Miluj bližního svého!

O něm platí v svrchované míře slova Izaiáše proroka: »Není-liž i toto půst: Aby lačnému lámal chléb svůj a chudé vypověděné aby uvedl do domu? Viděl-li by nahého, aby jej přioděl? a před tělem svým aby se neskrýval?

Tehdáž se vyrazí jako jitřní záře světlo tvé a zdraví tvé rychle zkvetne; předcházeti tě zajisté bude spravedlnosť tvá a sláva Hospodinova zbéře tě.«

Je-li neklamným měřítkem dobroty člověka láska dětí, zeptejte se maličkých, s nimiž zvěčnělý se stýkal, jak rády měly pana Vojtu Náprstka? — Vzpomínajíce na něj, dávají se do pláče zármutkem, že ho již není . . .

*

Ale nevyčerpávala se lidomilnosť a dobročinnosť Náprstkova jen v drobné minci nahodilých a příležitostných skutků, měla svou vůdčí ideu, tak jako všechno konání zvěčnělého prýštělo z hotové a pevné soustavy zásad a filosofického, národního a sociálního přesvědčení.

Dobro obecné bylo základem, z něhož soustava ta vyrůstala a vyrostla. Směr konání pak určoval vysoce vyvinutý a zkušenostmi, rozhledem i důmyslem vytříbený smysl pro praktičnosť a naléhavou potřebu. Nemohlo jinak býti u nadšence, jenž v muže zrál na půdě Nového světa v letech padesátých. Duch praktického nazírání, rozpoznávání potřeb a provádění skutků na půdě mladé Ameriky mu vštěpen, přímosť povahy, energie konání a nepoddajnosť a hrdosť národní pod nebem jejím utužena, prostota, ale volnosť slova i skutků, jež Náprstkovi po celý život tolik ctitelův a přátel zjednávala, zpečetěna tam v zákon první povinnosti.

Na základě tom a ze směru toho vyrostla i budova Českého průmyslového musea, odkázaná královské Praze, nehynoucí pomník zesnulého, k němuž na věky připoutáno bude jméno jeho rodu, Vojtou Náprstkem po meči vymřelého.

Snahou a pílí zvěčnělého a choti jeho sneseny do Českého průmyslového musea sbírky a poklady, jež budou po věky pramenem poučení a prospěchu příštích generací. Odtud myšlénky, vědomosti, zkušenosti, obětavosť a práce zesnulého šířiti budou svoje požehnání po všem národu.

Na základě vytknutém vyrostla dále i bohatá knihovna Náprstkova, čítající na 50.000 svazků, jediná toho druhu v Praze. Rázu jejímu vtiskla pečeť vědecká záliba zvěčnělého, jenž byl na slovo braným znalcem v oboru geografie (zvláště Japanu a Číny), statistiky a literatury o ženské otázce.

Rovněž dlouholeté požehnané působení zvěčnělého ve sboru obecních starších a v městské radě řízeno bylo vždy důsledně dbaním a hájením prospěchu obecného, prostým všech ohledů strannických.

V této blahodárné působnosti Náprstkově a v odkaze jeho má kořeny svoje i vděčnosť, jakou královská Praha vždy zavázána bude šlechetnému tomuto svému rodáku.

*

»Všech dnů let našich jest let sedmdesáte.« Tato slova žalmu nedlouho před smrtí svou Vojta Náprstek zaškrtl ve svém exempláři bible, jejíž byl pilným čtenářem a znalcem jako málo kdo z laiků.

Ať již to byla myšlénka na smrť, jež jej, muže na pohled zdravím kypícího, v poslední době života častěji ve chvílích samoty navštěvovala, neb ať to byl jen živý interes, vzbuzený tímto místem 10. verše XC. žalmu, co přimělo jej k zatržení jeho, smutnou nezvratnou pravdou zůstává, že nedočkal se Vojta Náprstek onoho Písmem vytčeného počtu let, nad nímž zaškrtávaje jej dojista se zamyslil v jímavých úvahách. Zemřel zasáhnut náhle mrtvicí v 69. roce věku svého (* 17. dubna 1826).*) Jediný okamžik, nastalý po 11. hodině dopolední ve čtvrtek dne 30. srpna odloučil jej navždy od života, neboť co pak až do chvíle jeho skonání dne 2. září o ½2. hodině s půlnoci následovalo, bylo již jen domíráním sil tělesných ve stavu úplného bezvědomí.

Nedočkal se očekávaného a doufaného snad počtu let, ale smrť měl lehkou a život — plným právem to možno říci — šťastný.

Již tu okolnosť, že od samého nastoupení své dráhy měl možnosť prokazovati dobro — možnost, které jiný teprve po životě plném lopotné práce dosahuje — dlužno zváti štěstím. A prokazování

---

*) Životopisná dáta viz ve Světozoru ročník XV. (1881), str. 58 a ročníku XXI. (1887) str. 447.

dobra samo zdaž není pramenem největší blaženosti? A Vojta Náprstek té blaženosti požíval celý svůj život. Podporoval, pomáhal, přál, a srdce i zrak měl jasný a veselý. Sám výborný společník, rád měl společnosť. Miloval radosť a proto ji způsoboval, miloval šťastné tváře, a proto zaháněl zármutek a tišil bol. Miloval veselí a sám byl vesel. Obklopoval se společností vždy mladší než byl sám a rád se smával. Nebylo lze si myslit upřímnějšího smíchu nad jeho. Nesmála se jen jeho ústa, celá jeho tvář, celá jeho bytosť se smávala s chutí a radostí. Dospěl moudrosti, kterou kniha Ecclesiastes shrnuje v slova: »Seznávám, že nic lepšího nemají synové lidští, než aby se veselili a činili dobře v životě svém.« Při tom obklopen byl okolím, jež za radostnou povinnosť si kladlo plašiti každý stín s jeho čela. Choti jeho nejvyšším cílem manželské lásky bylo, snímati každou tíživou starosť s jeho beder a stopovati každý jeho krok očima i srdcem milující ženy.

A jako se vše téměř spojovalo a shlukovalo zjasniti a zradostniti jeho život — i smrť přišla tiše a nečekaně, bez průvodu bolestí a bázně, a shasla rázem světlo jeho vědomí dříve než přikročila k tělu jeho k rychlé práci poslední.

*

Zachytiti dokonale charakteristické rysy originální bytosti Náprstkovy, vytknouti celý jeho význam pro společenský náš život, vypočísti všechny jeho zásluhy, osvětliti veškero ovoce snah, podnětů a práce jeho — není možno v krátkém nekrologu a nebylo ani úkolem těchto řádek. K úloze té, má-li správně býti vykonána, nutno spojiti práci jeho vrstevníků: pamětníků jeho let studentských a jeho činnosti ve Vídni r. 1848, soudruhů jeho za pobytu v Americe, do něhož spadá nejpohnutější perioda Náprstkova života a zároveň působnosť jeho žurnalistická a organisatorská, spolupracovníků jeho při pořádání výstav a přednášek, účastníků dychánků jím pořádaných, zpráv našich cestovatelů, protokolů rady městské a sboru obecních starších atd. atd. S domem u Halánků, se salonem a čítárnou Vojty Náprstka je spojen kus zajímavé historie našeho současného života vědeckého, politického, literárního i společenského, k němu i z něho vedou stopy mnohých důležitých počinů, významných skutků, vybojovaných úspěchů.

Jest nejen příkazem úcty, vděčnosti a lásky, jakouž povinováni jsou zvěčnělému všichni, jimž kdykoliv a jakkoliv ochotou nebo pomocí svou přispěl, aby zachytili charakteristické rysy tohoto spojení i zásluh Náprstkových tak, aby povstal znenáhla obraz celé blahoplodné jeho činnosti, nýbrž jest to i samozřejmou povinností spravedlivé kulturní historie našich dnů.*)

My těmito řádky, psanými v prvním dojmu po neočekávané smrti Vojty Náprstka, snažili jsme se vrhnouti jen paprsek za odcházející a mizící bytostí jeho, uvědomiti si velikosť jeho ztráty, poslati za ním poslední srdečný pozdrav.

Ovoce jeho vzácné obětavosti, vznešených snah a lásky k národu zde zůstalo, rozsévač však odešel.

V srdci národa však žije jeho jméno a jeho památka bude požehnána na věky! *M. A. Š.*

*) Jinde nebylo by třeba tuto povinnosť ani vytýkati. Ale u nás není upozorňování takového nikdy nazbyt. Po smrti toho kterého vynikajícího pracovníka u nás vyskytnou se dvě, tři, čtyři vzpomínky, ale k zachycení celého obrazu působnosti jeho se nepřikročuje. A stane-li se tak po letech, jak skrovný bývá po ruce materiál. Vrstevníci vymřeli, zapomněli, skrovně roztroušené zprávy nejsou registrovány — a takž nezbývá než pracně pachtiti se po datech a doplňovati obraz domněnkami a kombinacemi. V posledních deseti letech zemřeli z vynikajících našinců: Třebízský, Fr. Šimáček, Tyrš, P. Maixner, Chittussi, J. Krejčí, J. Jireček, Fr. Zoubek, J. V. Frič, Neruda, Bozděch, Stroupežnický, F. V. Jeřábek a j. a j. — a kde jsou (až na Třebízského) aspoň jakés takés úplnější obrazy jejich činnosti? Připomínáme tu znova, že každé prohloubené práci toho druhu, jakož i memoirovým článkům, vynášejícím na jevo neznámé a zajímavé udaje ze života zvěčnělých vynikajících našinců, ochotně otevřeme sloupce Světozora.

(Světozor r. XXVIII, č. 1420.)



Vojta Náprstek na loži úmrtním. Fotografie Jana Mulače v Praze.



Vystaveni rakve v čitárně. Fotografie Jana Mulače v Praze.

POHŘEB VOJTY NÁPRSTKA.

Od úmrtí Nerudova nepamatuje Praha tak velkolepého pohřbu, jako byl Náprstkův. Tisícové a tisícové projevili svou účastí v pohřebním průvodě, do jak širokých vrstev pronikla úcta a láska k zvěčnělému a jak živě cítěna byla povinnosť, doprovoditi nejpopulárnějšího měšťana pražského, lidomila Náprstka na cestě poslední.

Rozlišujeme dobře výsledek zvědavosti o podobných příležitostech od manifestace opravdového smutku a vřelých sympatií. Ale právě že tak činíme, píšeme s veškerou vahou spolehlivého vědomí, že od pohřbu Nerudova není příkladu tak okázalého a všeobecného projevu účasti v celém národě, jakého byli jsme svědky o úmrtí Náprstkově.

Celá česká Praha vzdávala ve čtvrtek dne 6. září hold památce zvěčnělého vzorného občana. Přišli však i ctitelé a přátelé zesnulého z dalekého venkova, ba dostavili se i zástupci Čechův amerických, jimž dům zvěčnělého býval vždy mile vítajícím domovem a zvěčnělý sám obětavým rádcem a přítelem.

Přes ohromnou účasť nepřehledných davů jímal však pohřeb Náprstkův zcela po přání zvěčnělého nezvyklou prostotou, jež vtiskla mu zvláštní, od vynikajících pohřbů zcela rozdílný ráz, kterýmž zaryl se do trvalé paměti všem účastníkům. Nebylo obřadů církevních, nebylo pochodní a svěc, nebylo věnců, ni hudby — naprosté pomíjení všech okázalostí bylo znakem jednoduchého pohřebního vozu s dvojspřeží i prosté rakve na něm, a jedině ta účasť tisícův a tisíců za ní i před ní svědčila — ovšem výmluvněji a spolehlivěji než všechna pompa — jak vzácný muž vypraven tu na cestu poslední, jak zlaté srdce dotlouklo v tělesných jeho ostatcích.

*

Úkol vylíčiti zevrubně průběh pohřbu, registrovati všechny důležitější jednotlivosti vykonaly svědomitě denní naše listy. K nim odkazujíce přestáváme na vytknutí hlavních momentův a uvedení nejdůležitějších míst vřelých a významných řečí pronešených nad rakví zesnulého. Fotografie, jež z pohřbu přinášíme, podávají ostatně názornější představu o něm, než jakou mohl by vyvolati sebe pečlivější popis.

V knihovně Náprstkově zřízen byl prostý nízký katafalk, květinami zdobený, na němž spočívala rakev s tělem zesnulého. Kolem rakve stáli na čestné stráži Sokolové s tasenými rapíry a sladovničtí v stejnokroji. U hlavy rakve vypínal se prapor amerického konsulátu, zastřený flórem smutečním a ozdobený věncem, na jehož stuhách byl nápis: Našemu nezapomenutelnému a nenahraditelnému příteli Češi američtí. Ke stuhám těm americký konsul pan Jan Karel připojil ještě jedny s nápisem Šlechetnému lidomilu.

U okna nalézala se žerď s nápisem v předu: Práce, svoboda, dobročinnosť, označujícím tři hlavní prameny, z nichž vytryskalo a k nimž směřovalo všechno konání zesnulého a jež obmykaly a vyplňovaly tak celý jeho život. Letopočty Náprstkova narození a úmrtí (1826—1894) vepsány byly na rubu významných těch hesel. Žerď ta nesena pak byla v čele průvodu.

První u katafalku promluvil starosta měst pražských Čeněk Gregor, pravě po krátkých slovech úvodních:

»Stojíme před rakví muže velikého, muže lidomila, muže, který byl velikým vlastencem, který byl pravým otcem své rodné Prahy. V čem náš Náprstek byl větší, těžko říci.

Odchodem drahého druha našeho povstane mezera v národě našem, povstane mezera v pražské společnosti naší, neboť byl to Náprstek, který pěstoval po drahná léta styky s Čechy mimo naši vlasť, s Čechy až zámořskými ve všech končinách světa, byl to Náprstek, který i styky měl s celým učeným světem zahraničním, byl to Vojta Náprstek, který radou, který duchem a pomocí svou provázel cestující české po všech cestách, a on to byl jediný, který byl prostředníkem mezi českými cestujícími a mezi národem českým. Nevím, kdo tento obor jeho působnosti po něm převezme, a myslím, že na dlouhý čas zůstane osiřen.«

Zmíniv se pak o blahodárné působnosti zvěčnělého v četných důležitých spolcích a institucích, vytkl zásluhy jeho o královskou naši Prahu.

»Náprstek sloužil jako obecní starší obci své téměř plných 22 let a jako městský rada po 11 let. On byl, mohu to říci, vzorem moderního pražského měšťana, náš milý Náprstek byl vzorem otce města, neboť nejen že od své matky měl dobré, ctnostné a šlechetné srdce, ale byl též mužem rozšafným a spravedlivým.

Náprstek náš hlavně svým pobytem v praktické Americe jakož i svými dalekými cestami získal velmi mnoho zkušeností, které se zdarem obracel vždy k blahu rodného města.

Velectění pánové! Po 22 roků působil Náprstek mezi námi. Byl ctěn, byl milován od nás všech. Mnoho muž tento dokázal, ale jednoho nedokázal, totiž, aby měl nepřátele. Muž ten byl ctěn příslušníky všech vyznání, byl ctěn lidmi každého politického přesvědčení, a mohu vám říci, že i v dobách, kdy německá národnosť byla zastoupena na radnici, i od Němců byl stejně ctěn a vážen.

Tážu se vás, kde vězí to kouzlo té lásky k našemu milému Náprstkovi? Já vám to kouzlo povím: vše, co činil a konal, bylo založeno na čistém spravedlivém srdci, vše, co konal, nemělo původu v marnivosti, nemělo původu v ješitnosti, ani v nějaké malichernosti — o ziskuchtivosti nemohu u něho ani mluviti.

Pánové, to byly vlastnosti, pro které nám byl Náprstek každému bez rozdílu přesvědčení politického tak velmi milý.

Drahý druhu náš! Pakli tak budeme jednati ve správě obecní, jako Ty jsi jednal, pak docílíme, čeho jsi si přál, aby Praha byla krásná a veliká, docílíme nejen, aby byla hlavou království, ale i toho, čeho jsi si zvláště přál, aby Praha jako srdce Evropy lákala k sobě hosty nejen svými krásami přírodními, nýbrž i moderními zařízeními podle Tvého přání.

Nemoha rakev Tvou zasypati kvítím, nýbrž jedině vzpomínkami, zrosuji ji slzami vděčnosti a přeju Ti: Spi sladce, druhu milý.«

Po starostovi Gregorovi promluvil náměstek jeho Dr. Podlipný za Spolek pro zbudování pomníku Husovi, jehož zvěčnělý byl předsedou: »Ač odešel bezdětek,« pravil řečník, »Náprstek zanechal rodinu velikou, rodinu těch, kteří hledali poznání krajů vzdálených, kteří žíznili po vědění; všem těm byly dvéře i poklady, jež s pílí a obětavostí svojí nasbíral a nakoupil, otevřeny každé chvíle.

On cítil s ubohými a ujímal se utlačovaných; proto miloval především svůj český věrný lid; byltě on zastancem úplné rovnosti, byltě on zastancem pravé svobody, jakož i zastancem emancipace a pravý demokrat.

Po dlouhých zkušenostech, po mnohých utrpeních, po velikých zápasech a bojích dostoupil konečně stanoviska filosofa, na němž chovaje s klidem přesvědčení své setrval až do skonání.«

Vytknuv pak hlavní periody působení Náprstkova, řečník přešel na činnosť jeho ve Spolku pro postavení pomníku Husova, vzpomněl nadšených jeho slov pronešených na obranu slavného tohoto reformátora a vzdal vřelé uznání horlivosti a péči, s jakou zvěčnělý zastával ve spolku úřad předsedy.

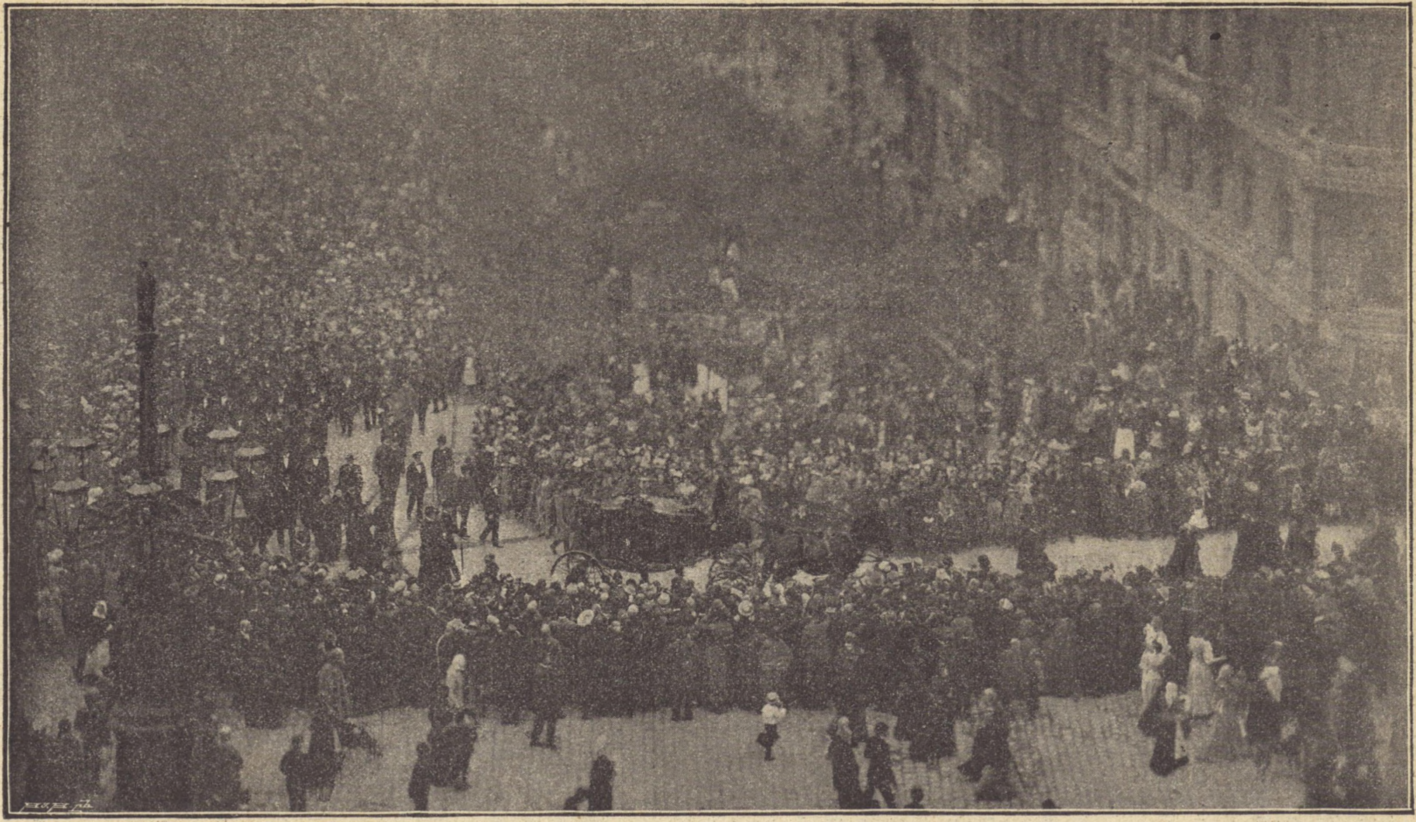
»My želíce ztráty jeho,« pokračoval Dr. Podlipný, »těšíme se pouze z těch ctností, jichž velký a krásný příklad zanechal nám: Horoucí láska k vlasti, pochopení historie národa svého, úcta k památkám zašlých dob. Práce neunavná, vytrvalá a nezištná. Odvaha za přesvědčení své bojovat, v zápase neochabovat, ani týrání se nelekat. Na poli zkušenosti a vědění kráčet stále ku předu a vždy vše jen na prospěch lidu svého a vlasti podnikat!

Kéž najdou se následovníci za nezapomenutelným skvělým příkladem Tvým, Vojtěše náš milý!

Věčná Tobě paměť bude pak nejlepším způsobem zachována, neb Tys na světě tomto nepracoval, nezápasil nadarmo!

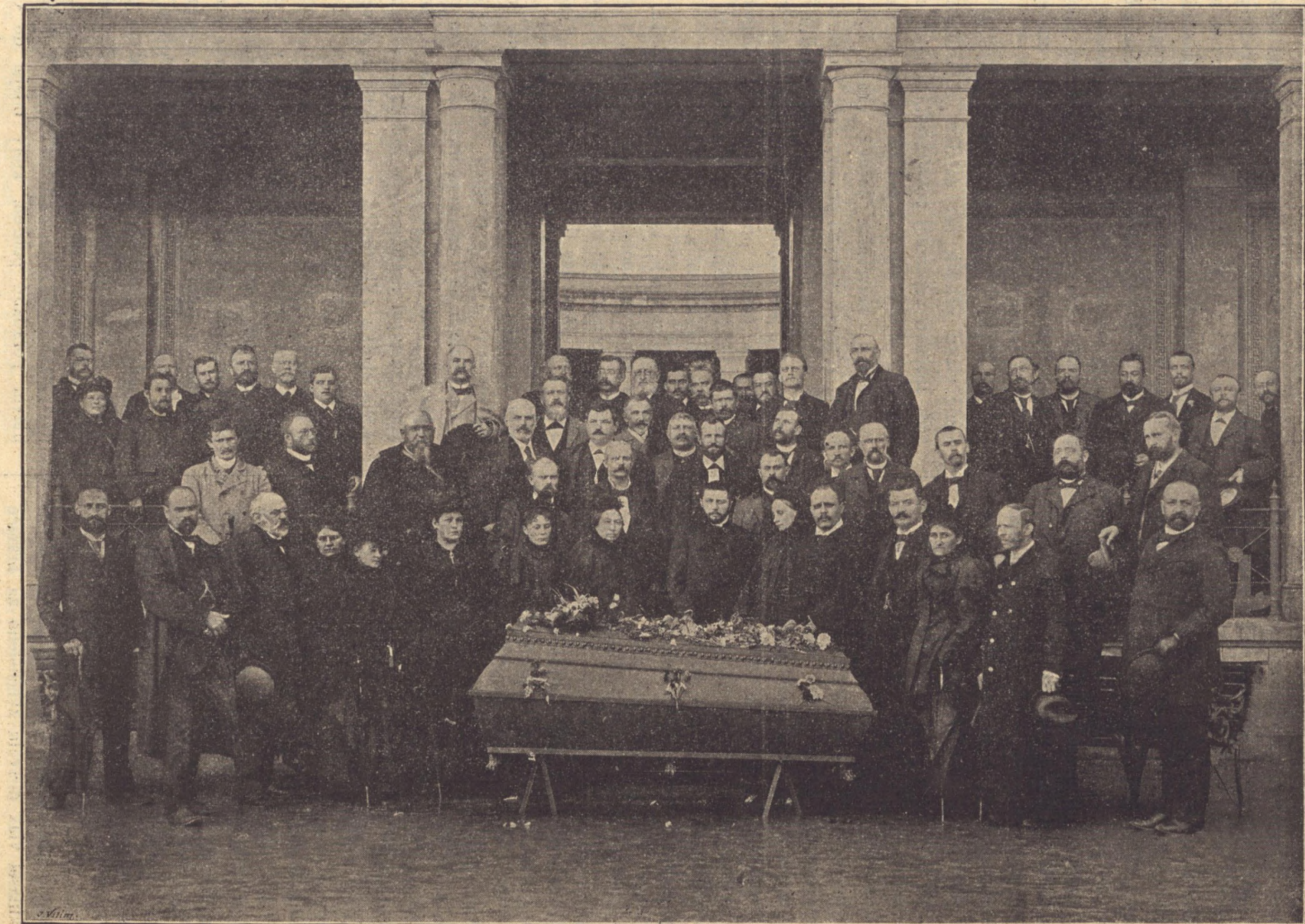
A nyní, drahý, na pouť poslední!«

*



Pohřebni vůz před Museem.

Fotografie Jana Mulače v Praze.



Skupina účastníků pohřební výpravy do Gothy před kolumbariem na hřbitově gothajském.

Fotografie dvorního fotografa W. Zinka v Gothě.

Od domu u Halánků bral se po 3. hod. odpolední nekonečný průvod pohřební ulicemi Zlatou, Poštovskou a Karlovou na Staroměstské náměstí, kde se před radnicí na několik vteřin zastavil. Zde připojili se k němu zástupci města Prahy, načež kondukt hnul se dále ulicemi Železnou a Havířskou přes Příkopy na Václavské náměstí, jež celé vyplnil. Všude, kudy se průvod ubíral, rozsvícen byl plyn, a četné diváctvo tvořilo hustý špalír. Před novou budovou Musea království českého učiněna druhá zastávka, načež střední cestou městského sadu nastoupena další pouť k nádraží státní dráhy, kde shromážděny byly nepřehledné zástupy obecenstva. Když rakev snášena, Sokolové utvořili špalír, a do budovy nádražní vstoupili za ní oni účastníci pohřbu, kteří chystali se vyprovoditi tělesné pozůstatky zesnulého do Gothy, kamž podle výslovného jeho přání mrtvola jeho k spálení dopravena býti měla. Kromě nich následovali ji ještě mnozí ctitelé a přátelé zesnulého, kteří s rakví rozloučiti se chtěli až před samým odjezdem za hranice.

Vnitřek vagonu, do něhož rakev vložena, vystlán byl čerstvou chvojí. Když bezpečně umístěna, zapěli členové Hlaholu smuteční sbor od Bendla, načež ujala se slova pí. Sofie Podlipská, pravíc v hlubokém pohnutí:

»Jménem žen českých, moravských, slovenských a českoamerických Tobě pozdrav, nikoli poslední. Tvůj posvátný popel nechť klidně spočívá, hlídán láskou po Tobě osiřelých, ale Tvoje myšlénky a plány nechť vzlétají dále do budoucnosti, nechť bleskem hřímají a hvězdami nám naznačují cestu a zvěstují veliké cíle. Loučíme se s fásí první Tvého vznešeného žití a vítáme fási druhou, posmrtnou a nesmrtelnou. Tys povznesl nás ženy z bývalé sklíčenosti na vyšší stupeň svědomitosti a snahy. Měj díky naše i našich budoucích. Zůstaň mezi námi, buď dále učitelem, buditelem naším. Ať z myšlének Tvých myšlénky budoucnosti se rodí, z činů Tvých ať klíčí svatoháj činů požehnaných, jak byly a jsou Tvoje. Neopouštěj nás, žij mezi námi dále, žij v naší lásce a v naší vděčnosti.«

— — — — — — — — — — — — — —

To bylo před šestou hodinou večerní. Hodinu po té odnášel vlak mrtvolu zvěčnělého za hranice do Gothy.

* * *

Účastenství a projevy českého venkova o pohřbu Náprstkově nebyly menší, nežli velikolepá pohrobní manifestace královské Prahy a její hold požehnané památce nezapomenutelného vzorného jejího občana. Již z nádraží pražského provázely pravidelný večerní vlak, v němž vřaděn byl nákladní vůz s tělem Náprstkovým, a dva průchodní vagony, vyhrazené účastníkům pohřební výpravy, němé a bolné pozdravy četných ctitelů zesnulého lidomila, kteří přišli vzdát mu ještě jednou poslední poctu a s obnaženou hlavou patřili za vlakem unášejícím to drahé mrtvé tělo v dáli . . .

Hned pak v Holešovicích provolalo při projezdu vlaku několik set dělníků, shromážděných přes značnou nepohodu povětrnosti, památce svého vzácného přítele slávu, a pak od stanice ke stanici, zvláště i v »uzavřeném území« vítána byla pohřební výprava tklivými projevy žalu, a obce i korporace závodily takměř v projevování soucitu vdově Náprstkově, provázející tělo zesnulého chotě. Vůdce výpravy a úřední průvodčí mrtvoly, magistrátní rada Dr. Malý, přijímal a děkoval deputacím jménem pí. Náprstkové a celé společnosti.

V Podmoklech, kde byla delší zastávka, očekávala výpravu společnosť České besedy, a vagon pohřební připjat do desetihodinového rychlovlaku pražského, jímž nás dohonila druhá část výpravy, zástupci obce pražské, Spolku pro zbudování Husova pomníku, pondělního jour-fixu, starosta Sokola pražského p. Víšek a pěvecké kvartetto »Kytara«. V Drážďanech na Českém nádraží na Starém městě očekávali vlak přes pozdní dobu (ke 3. hodině ranní) zástupci drážďanského Sokola a československého spolku »Vlastimil«, a po delší zastávce na Novém městě unášel nás vlak k Lipsku, kdež se připojila k výpravě další část účastníků, a to zástupci Řemeslnicko-živnostenské besedy v Praze, a paní Náprstkovou i celou společnosť pozdravily deputace lipského Sokola a Besedy »Václav« projevy soustrasti. O osmé vsedli jsme do vlaku a odtud již nepřetržitě (od Corbethy berlínským rychlíkem) odvážel nás vlak krásnou krajinou durynskou, plnou hradův a zřícenin. Minuli jsme památný Naumburk, Výmar, Erfurt a o 11. hodině stihli do Gothy, kde již výpravu očekávali účastníci z Brém a Dr. Scheiner, hlavní pořadatel pohřbu, který odejel do Gothy o den dříve, aby tam vše nutné napřed zařídil. Když byly s vagonu sňaty pražské plomby, vlo-

žena rakev do vozu pro převážení mrtvol, podobajícího se zevním nátěrem a okénky z mléčně zbarveného skla spíše malému omnibusu. Paní Náprstková s nejbližšími přáteli ve třech povozech doprovodila mrtvolu do krematoria na hřbitově, ležícím asi půl hodiny od nádraží, kde byla rakev zatím uložena ve zvláštní síni. Ostatní členové výpravy uchýlili se mezitím do hôtelu »u města Koburgu«.

* * *

Není zde místa popisovati Gothu, malé přívětivé město, plné svěží zeleni zahrádek obkličujících vkusné a útulné villy a domky rodinné. Jen tolik podotkneme, že střed města s prostrannými ulicemi a náměstími a velikými krásnými budovami ústavů veřejných dělá dojem moderní a útulný zároveň. Mile nás překvapilo jméno českého skladatele Bendy ve zlatých literách v řadě jiných slavných hudebníků ve vlysu pobočního průčelí vévodského dvorního divadla. Krematorium samo ukryto uprostřed rozsáhlého hřbitova, velice krásně udržovaného na mírném návrši severozápadně od města. Jak vidno z vyobrazení na obálce, skládá se ze dvou jednoduchých staveb loggiových, spojených symetricky podélnou kolonadou, jejímž středem vstupuje se do kolumbaria, za ní později přistaveného; dříve byly urny ukládány, jak i z obrázku zjevno, v kolonadě samé. Nejkrajnější místnosť na levo jest pisárnička hřbitovního kastelána, zároveň správce krematoria, jehož byt nalézá se za rohem na levo; okno v pravo od levé loggie vede do místnosti, v níž rakev Náprstkova zatímně uložena. Pravou loggií vstupuje se do slavnostního pohřebního sálu o třech oknech po obou podélných stranách. Uprostřed čelní stěny tohoto sálu, evangelicky jednoduše zařízeného, jehož jedinou ozdobou jsou tři citáty z evangelia v polích stěny průčelné, vyvyšuje se právě proti vchodu do sálu katafalk, jehož středem pouští se rakev do síňky před pecí. Ve stropě této síňky viděti lze podélný čtyřhranný otvor katafalku, jímž rakev sjede dolů, načež pak na vozíku po kolejích samočinně zaveze se automatickým zařízením protiváhy do pece samé. Ku spálení vsune se mrtvola do pece v rakvi z měkkého dřeva; u mrtvol, které se přivážejí drahou, předpisují nařízení železniční a zdravotnická ještě hermetické uzavření v rakvi z pocínovaného plechu, obě tyto rakve vloženy byly při pohřbu Náprstkově do třetí zevní, ze které se však před spálením vyjmou, a která může být uchována. Při dopravě po železnici vkládá se i tato zevní rakev ve vagoně nákladním ještě do ochranné bedny.

Po ukončení procedury spalovací vydá kastelán hřbitovní příbuzným anebo plnomocníku zesnulého popel v plechové kapsule, která má tvar krátkého válce na jedné straně konicky zakončeného a zařízeného pro vložení do urny, načež na radnici ve městě přilepí se na tuto schránu osvědčení městské rady gothské na důkaz authentičnosti.

Nevyžádají-li si příbuzní popel nazpět, mohou jej ponechati za určitý poplatek uložen v urně v kolumbariu. Kolumbarium hřbitova gothajského působí neodolatelným dojmem povzbuzujícího, od ruchu života odloučeného posvátného klidu. Malé nádvoří, vroubené do kola arkadami, až na oblé zakončení proti vchodu dosti připomíná dvorek skulptur z budovy umění na naší jubilejní výstavě; uprostřed malý bosket s lehce šplouchajícím vodotryskem — a nad tím vším toliko nádherný plafond blankytu . . .

* * *

O druhé hodině s poledne za prudkého lijáku shromáždili se účastníci výpravy na hřbitově. Rakev vyneslo šest zřízenců pohřebních ze síně, kdež byla dopoledne uložena, načež s ní, v popředí, všichni účastníci ofotografováni na památku ve skupině před střední kolonadou. Tu pojednou dešť ustal, a zachmuřená obloha rozjasnila se skvělým svitem slunečním, a tak, oblita dvěma oslňujícími proudy plného jasu slunečního, vstavena rakev na katafalk v sále krematoria. Dojem, který v nás vzbudila chvíle tato velebná ve své úchvatné prostotě, byl mohutný. V tom klidu hřbitova, v prostranné, prázdné místnosti, plné jasného netlumeného svitu slunečního, daleko od domoviny shromáždili jsme se všichni, abychom pohřbili jej, předrahého, nezapomenutelného přítele. Ještě jen několik chvilek a rozloučíme se na vždy s mrtvým tělem jeho, a místo něho přivezeme zpět domů do vlasti jen drahocennou relikvii, popel vzácného člověka, nenahraditelného přítele!

Melancholicky teskné zvuky, srdce rozdírající, a přece zároveň jakoby přinášející balsám útěchy z věčného míru toho, jejž zde posvátnému ohni odevzdáváme, upoutávají nám sluch: To čtyři mužně

vroucí hlasy pražské Kytary, již zvěčnělý tak velice rád slýchal, dojemně a velebně nesou se prostorem.

Dozněl zpěv, při němž všichni jsme se rozplakali, a k rakvi slunkem jasně ozářené přikročil ze zástupu Dr. Scheiner, aby se jménem celé výpravy i všech, kdož s námi byli duchem a srdcem a ve chvíli té vzpomínkou do Gothy zalétali, rozloučil s drahým mrtvým.

»Se srdcem stísněným loučíme se, drahý, vzácný příteli náš, s drahou nám všem postavou Tvojí — a hle! celý národ provází nás se slzou v oku na této pouti památné a s utajeným dechem pohlíží za ztrácejícím se zjevem Tvým. Žádný záslužný kříž, ani řád, ani erb šlechtický nezdobí rakev Tvoji, jako prostý občan odcházíš ze středu našeho — než, jak málo umřelo lidí, kteří by byli tak upřímně a vřele milováni, ctěni a váženi, jako Tys byl u všeho lidu českého! Byl's rytířem práce, štítem Tvým celý národ a hrdým znakem nekonalá, čistá láska, kterouž's objímal všechen širý svět a zejména posvátný ten kousek země, jež Ti byla kolébkou a domovinou.

U rakve mužů takových není na místě nářek a bědování! Muži tací neumírají, oni žijí dále, a veliký duch jejich provází po věky lidstvo jako dobrý genius cestou blaha i utrpení. Vždyť sám tento akt povznášející, kterým tělesné ostatky v prach obrátiti se mají, nasvědčuje tomu, že tělo ničím jest, že duch to je, jenž člověka člověkem činí, a ten neuniká v požáru, on dlí mezi námi a volá nás v šlépěje kroků zesnulého. My půjdeme jimi a raziti budeme myšlénkám Tvým volnou cestu. Proto jen Tvé milé, nezapomenutelné postavě poslední dáváme pozdrav!«

Hlasem pohnutím a bolem rozechvěným dokončil řečník dojemnou svou apostrofu, a opět rozezvučela se »Kytara« . . . pojednou zvolna, zpolehounka rakev počala se snášeti středem katafalku dolů do podzemí. Chvíle rozechvívajícího bolu a žalu hlubokého; nikdo z nás, kdo prožili jsme ji, co živ na ni nezapomene a nepozbude úchvatného dojmu její prostoty. Rakev zmizela docela, deska katafalku se nad ní zavřela . . .

— — — — — — — — — — — — — —

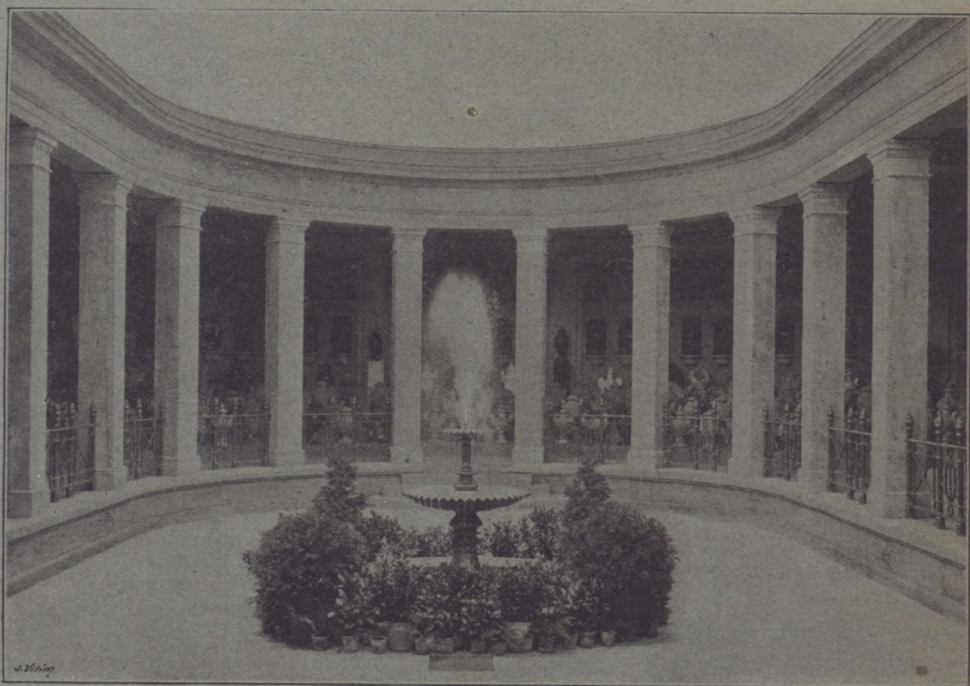
Asi za dvě hodiny vezli jsme v prudkém lijáku bedničku s plechovou krabicí na radnici, kde v přítomnosti městského sekretáře bylo na ni připevněno osvědčení městské rady gothajské, a brzo po šesté hodině, kdy liják poněkud poustal a na rozloučenou s Gothou vzepjala se na obzoru východním krásná duha, odjížděli jsme z pohřbu.

Nazejtří, v sobotu 8. září, ráno o půl osmé stanuli jsme s popelem Vojty Náprstka před vraty zadního vchodu do Českého Průmyslového Musea — jak jsme se mile překvapeni teprve později dověděli, v ulici už od včerejška Náprstkově.

(Světozor r. XXVIII, č. 1421 a 1422.)



Krematorium na hřbitově gothajském.



Kolumbarium na hřbitově gothajském.

Fotografie dvorního fotografa W. Zinka v Gothě.